

## «ЛЯВОНІХА» НА АРБІЦЕ



Фота С. АНАЦКА

Калі сёлетняй вясной у Мінск прыеджала група сяброў «Русского голоса» са Злучаных Штатаў, адно з самых яркіх уражанняў у іх пакінуў канцэрт мастацкай самадзейнасці ў Палацы культуры прафсаюзаў. Нашых гасцей адрэзу ж захапіў віхор музыкі і колераў, кранула сэрца дэкарацыя — ручай у залітым сонцам бярозавым гаі — і з кожным нумарам усё больш і больш здзіўляла высокае майстэрства выканаўцаў.

— Няўжо гэтыя людзі не прафесіянальныя артысты? — пыталіся землякі, многія з якіх самі шмат год удзельнічалі ў хорах і танцавальных гуртках сваіх клубаў.

Гасцям растлумачылі, што хлопцы і дзяўчаты, якія яны бачылі на сцэне, сапраўды працуюць і вучацца і толькі вольны час аддаюць любімай мастацтву. А ўсяго такіх энтузіястаў на Беларусі больш 350 тысяч. лепшым з калектываў, дасягнуўшым высокага майстэрства, прысвоіваецца званне народных ансамбляў або тэатраў.

Званне народнага ўжо

5 гадоў носіць ансамбль танца Мінскага трактарнага завода «Лявоніха», дзвюх салістак якога вы бачыце на здымку. Галіна КУР'ЯНОВІЧ і Валянціна СТРАЖАВА — лаўрэаты Усесаюзнага конкурсу ў Маскве. Чатыры разы выступала «Лявоніха» ў сталіцы і кожны раз карысталася нязменным поспехам у мажыч. Майстэрству трактарназаводскіх танцораў апалядзіравалі ў 1964 годзе жыхары Варшаўскага ваяводства. А сёлета адбылася сяброўская сустрэча з карлаўскімі рабочымі ў Балгарыі.

Толькі на Мінскім трактарным у самадзейнасці ўдзельнічаюць 8 000 чалавек, і кожны мае магчымасць выбраць від мастацтва па здольнасцях. Сімфанічны аркестр, драматычная труппа, аркестр народных інструментаў, харавая капэла, аматарская кінастудыя — усяго 49 творчых калектываў, і тры з іх носіць званне народных.

Многія самадзейныя калектывы рэспублікі, таксама як і «Лявоніха», трывалі выйшлі на арбіту славы. Гэта гродзенскі «Не-

ман», які гастраліраваў у Польшчы, брэсцкі ансамбль «Радасць», што нядаўна вярнуўся з Чэхаславакіі, народны тэатр Аршанскага льнокамбіната, які зараз запрашаны ў Маскву, і шмат іншых. А колькі маладых ансамбляў робяць свае першыя, але ўпэўненыя крокі ў мастацтве! Усяго ў рэспубліцы дзейнічае 22 767 творчых калектываў — у кожным раённым цэнтры, у самых далёкіх вёсках.

Беларусь заўсёды была багатая на таленты. Стагоддзі данеслі да нас цудоўную спадчыну нашых продкаў, іх меладычныя песні і агністыя танцы. Аднак сапраўднага росквіту мастацтва народа дасягнула толькі пры Савецкай уладзе. Пяць з паловай тысяч клубаў аддадзена ў распараджэнне ўдзельнікаў мастацкай самадзейнасці. Яшчэ 500 адчыняцца на працягу гэтага і будучага гадоў.

Да клубаў, якія будуць у апошні час, больш падыходзіць назва палацаў. Гэта шматпавярховыя будынкі з вялікімі глядзельнымі заламі, бібліятэкамі,

шматлікімі пакоямі для работы гурткоў і студый. А калгас «Рассвет» Кіраўскага раёна загадаў праект палаца культуры са шкла і бетону, якому можа пазайздросціць сталічны глядач.

Прафесійныя тэатры, музычныя школы і іншыя ўстановы культуры аказваюць вялікую дапамогу самадзейным калектывам. Шматгадовае творчае сяброўства звязвае выкладчыка Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі В. Абраменку з удзельнікамі мужчынскага хору вёскі Лань Нясвіжскага раёна. Не адзін спектакль дапамог паставіць Целяханскаму дому культуры артыст Брэсцкага абласнога тэатра А. Самарын. Частая і жаданая госця ў Барысаўскім народным тэатры — народная артыстка БССР В. Галіна. Дэкарацыі да спектакляў народнага тэатра Маладзечанскай мэблевай фабрыкі дапамагаюць афармляць мастакі Тэатра юнага глядача І. Пешкур і В. Хартаў. Такіх прыкладаў сотні, і ўсё гэта робіцца бясплатна, як прынята ў нас гаварыць, — на грамадскіх пачатках.

Вялікім святам самадзейнага мастацтва адзначыць наша краіна 50-годдзе Савецкай улады. Да яго рыхтуюцца ўсе калектывы. лепшыя з іх заваюць права выступіць у заключных турах Рэспубліканскага і Усесаюзнага фестывалю. З любоўю і натхненнем падбіраюцца праграмы. Напрыклад, аматары мастацтва з Прысынкаўскага сельскага клуба, дзе загадкама вядомы самадзейны кампазітар П. Шыдлоўскі, стварылі арыгінальную літаратурна-музычную кампазіцыю. Тэкст да яе напісалі яны самі, выкарыстаўшы творы землякоў-паэтаў, якімі так багата Уздзеншчына.

Заклучны канцэрт Рэспубліканскага фестывалю адбудзецца 2-га ліпеня 1967 года, а 3-га ліпеня, у дзень вызвалення Мінска ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў, удзельнікі мастацкай самадзейнасці выйдучы з канцэртамі на вуліцы і плошчы горада. Хваля народнай радасці разальецца па сталіцы, услаўляючы веліч і перамогі вольнай Краіны Саветаў.



# ГАСПАДАР З ЯМЛІ

Першае мае знаёмства з Пятром Шчарбаковым адбылося ў Карэлічах. На двары ў той дзень рабілася немаведама што; зіма — не зіма, вясна — не вясна. З рэчцы падмарозіла, цёрныя сніжылок, а потым усё растапіла, зымжэў і сніг і дождж. Паспрабуй даць у такую бездарожж да Шчарбакова ў Кайшоўку.

Апоўдні сакратар райкома камсамолу Васіль Тапашка весела паведамаў:

— Едзе твой Шчарбакоў сюды!

А ў гадзіны тры дні мы сустрэліся.

— Вось, Майсеевіч, да шчыбе, як спайму добраму шчыбаму, сказаў Шчарбакову Васіль.

Той адразу хітравата прыжмурыўся:

— Што ж такое зацікавіла ў нас?

Прызнаюся, ён мне адразу спадабаўся нейкай сваёй прастатой, неспрэчнасцю. Высокі, стройны, з простым, энергічным тварам і жывымі пачыма, пра якія часам кажуць, што яны іскры высякаюць.

Старшыня ўвесь час, як мы ішлі гарадской вуліцай, некуды парываўся. Нарэшце не вытрымаў:

— Хлопцы, пачакайце хвіліну. Я ў бібліятэку заскочу.

— Даўно б так казалі, Майсеевіч, — усміхнуўся Васіль. — Ведаем жа нас...

І ён расказаў мне, што старшыня «Зары» вялікі кнігалюб. Дома мае падрэшную бібліятэку, а як прыедзе ў райцэнтр, перш-наперш цікавіцца, якія навінкі з'явіліся на паліцах.

Па прафесіі Пётр Шчарбакоў — настаўнік, выкладчык мовы і літаратуры. Тады, студэнтам, яму, вядома, не бачылася яго прызначэнне іншым, чым вучыць дзяцей.

Пасля заканчэння інстытута Шчарбакоў едзе ў прынамскае краі. Некалькі гадоў працуе настаўнікам, потым дырэктарам у Цырынскай школе. Гэта не так далёка ад Кайшоўкі. Ён падабаецца людзям, бо ведае толк не толькі ў адной сваёй справе. Нечакана яму прапаноўваюць пасаду старшыні калгаса. І Шчарбакоў не вагасца ідзе, бо бачыць у гэтым свой абавязак, абавязак чалавека, камуніста. Людзі ранучыя, адудаваныя былі вельмі патрэбны вёсцы. Іх чакаў нялёгкі хлеб — непачаты край работы, барацьба.

З той пары мінула дзевяць гадоў. Есць што ўспомніць. Многа перамен адбылося. Нейкая Кайшоўка, і калгас быццам зусім іншы. Называецца «Зара». Зара новага жыцця. А значыць, усёго светлага, перадавога. Так лічыць хлебаробы, такая думка і старшыні. Усе разам яны стараюцца, каб гэты новае, перадавое хутэй укаранілася, смялей прабівала сабе дарогу праз часовыя цяжкасці, праз сілу старых традыцый і звычак.

Гэтыя дзевяць гадоў быццам хутка прайшлі, — гаворыць Пётр Майсеевіч, — а калі падлічыць, што зроблена, даўно даецца. — Старшыня пачынае загінатць палец за палец: — Вуць клуб які адбудавалі — палац цэлы, а там, на гарцы, гаражы мураваныя. Трэба... Як-нікак 16 машын маем, 21 трактар. А дзве новыя школы, лазня, дарогі, як стрэлкай. Поўная механізацыя на фермах. Пятру Майсеевічу не хапае пальцаў на ўсё. І ён не толькі сваёй радасці:

— Вы толькі падумаіце, што зроблена! З такімі працавітымі людзьмі, як нашы, усё адолее.

На сталае з'явіўся тэлефон, але старшыня так раманюся, што не чуе. Ён пачынае самых дбайных, руплівых — старэйшага калгасніка пенсіонера Юліяна Сыча, конюха Пятра Галыкага, маладую дзярку Таццю Хароніка, якая дэкаць падаіла ад кожнай каровы па 300 кілаграмаў малака. Вось хто яго горадасці! Гэта рукамі гэтых, як яны, у Кайшоўцы ўзведзен цудоўны палац культуры, будуюцца шматкватэрныя дамы, стадыён. Людзі ўжо маршаў аб сваім басейне. Некалі глухая вёска ўвучыліваю набліжаецца да той мяжы, за якой славянскае жыццё не будзе адраўняцца ад гарадскога.

Аднойчы старшыня загарэўся новай ідэяй: газіфікаваць вёску. Праўда, газанаводу побач няма, але гэта не бяда. З горада прывез дамоў плітку, балон. Жонцы вельмі спадабалася. Назаўтра на праўленні ўстае і прапануе:

— Таварышы, выгадная рэч. Сам апрабаваў.

Маўчыць людзі, перамінаюцца.

— Ну, дык што вады ў рот набэраці. Не верыце — пойдзем прама да мяне. Прадэманструю...

— Верым, Майсеевіч. Але калі рантам ударвецца... — сказаў пехта.

Шчарбакоў не мог стрымаць усмешкі.

...Людзі ўдзячны старшыні за яго светлы розум, кемліваець, гаспадарскія адносіны да матушчы-зямлі. «Старшыня наш з галавой». — гавораць калгаснікі. І гэта вышэйшая ацэнка дзейнасці Пятра Майсеевіча Шчарбакова.

Сёння над «Зарой» сапраўды загарэцца ранак новага дня. Цяпер гэта калгас-мільянер. Тут людзі атрымліваюць на працяг дзень па рублю грашмама паўтара кілаграма збожжа і іншыя прадукты. Сябе кошт працяг 2,5 рубля. «Зара» стала тым, што называецца «эканамічна моцнай вёска гаспадаркай». Але сёння яна мае ўсе магчымасці і для павелічэння свайго эканамічнага патэнцыялу. Сёння тут мяркуюць атрымаць па 18 цэнтнераў збожжавых з гектара, па 300 цэнтнераў каранеплодаў. Упор зроблен на вырошчванне выгадных культур — буракоў, бульбы і іншых, каб стварыць моцную кармавую базу. Рэальнасць гэтых клопатаў грунтуецца на трывалай аснове.

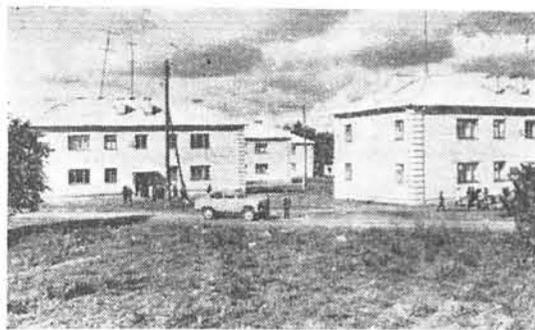
«Але не хлебам адзіным жыве чалавек», — хочацца сказаць услед за Пятром Майсеевічам Шчарбаковым. Цяпер хлебароба турбуюць не адны клопаты аб багатых гектарах, ён хоча крочыць у пагу з культурай. І на гэта звернута вялікая ўвага ў пяцігадовым плане развіцця гаспадаркі.

З радасцю малое старшыня калгаса заўтрашні дзень вёскі:

— Вось тут будзе стадыён, а там, на гарцы, двухпавярховы камбінат бытавога абслугоўвання, а побач пабудуем басейн. Для палаца культуры закладзём парк. Побач вырасце новая прыгожая вуліца са шматкватэрных цагляных дамоў. Яшчэ прыгажэйшай стане Кайшоўка.

...Я развітваўся з вёскай уранку з цёплай, добрай думкай аб чалавеку, які жыў тут, працуе і столькі робіць для людзей, для іх шчасця. І мне здалася, гэтым шчаслівым і ён сам — старшыня калгаса Пётр Майсеевіч Шчарбакоў.

А. ПАДБЯРОЗНЫ.



У

САУГАСЕ «Гарохаўскі» Бабруйскага раёна вядзецца вялікае будаўніцтва. Толькі за апошнія два гады справлі навааселле 64 сям'і рабочых. Пабудаваны сталовая на 50 месц, камбінат бытавых паслуг, дзіцячы сад, магазін. На здымках: злева — саўгасны дзіцячы сад, справа — новыя жылыя дамы.

Фота Н. ЖАЛУДОВІЧА.

## Нашы карэспандэнты паведамляюць

### Манумент славы

Дваццаць тры гады таму навад, там, дзе зліваецца Сож са сваім старэйшым братам Дняпром, ля гарадскога пасёлка Лоеў тысячы мін, снарадаў, бомб і куль рвалі наветра, ваду, зямлю.

Адсюль пачалося вызваленне Савецкай Беларусі ад гітлераўскіх захопнікаў. 65 я армія пад камандаваннем генерала Батава і злучэнні беларускіх партызан пачалі аперацыю па разгрому і выгнанню ворага з нашай зямлі. 183 салдатам, афіцэрам і генералам, якія прымалі ўдзел у фарсіраванні Дняпра і вызваленні Лоева, было прысвоена званне Герояў Савецкага Саюза. Цяпер на правым беразе паўнаводнай ракі ўзведзен манумент славым воінам і партызанам. Свята ўшаноўваюць людзі памяць аб тых, хто ў суровыя гады выпрабаванняў мужна змагаўся за вызваленне Радзімы. У сярэдняй школе і педагагічным вучылішчы горада створаны гісторыка-краязнаўчыя музеі, дзе сабраны шматлікія матэрыялы аб вялікай дзяржаўскай бітве. Памяць аб героях жыць ў назвах вуліц Лоева, якім прысвоены імёны Барыса Царыкава, Пятра Акуціёнкі, Мікалая Шэвелева.

М. КРАУЧАНКА.

### Мільёны шарцыяных вырабаў

На эканамічнай карце Беларускай ССР Пінскі камбінат верхняга трыкатажу адзначан, як прадпрыемства, якое толькі пачало будавацца. Першая чарга яго будзе ўведзена ў строй у 1968 годзе, а агульнае завяршэнне будаўніцтва намечана на канец гэтай пяцігодкі. Прадукцыя камбіната складзе 12,3 мільёна штучных вырабаў у год. Ён будзе аснашчаны самым сучасным зарубежным і айчынным абсталяваннем. Жакеты, світэры, халаты, вязаныя касцюмы розных адценняў, фасонаў наступяць на прылаўці магазінаў. Сыравінай паслужыць айчынная воўна, а таксама сінтэтычнае валакно. Трыкатажны гігант размесціцца на плошчы

### Купалаўцы ў калгаснікаў

Калектыў Дзяржаўнага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы даўно завязаў моцную дружбу з калгаснікамі Клецкага раёна. Амаль кожную сваю работу артысты прывозяць на суд вясковых глядачоў.

Надаўна таксама адбылася чарговая сустрэча. Купалаўцы паказалі сельскім глядачам спектакль «Мільён за ўсеменіку». Прысутныя на спектаклі цёпла сустрэлі настаноўку.

У наступным годзе адбудуцца новыя сустрэчы. Купалаўцы на просьбу калгаснікаў паўтараць спектаклі «Паўлінка» і «Лявоніха на арбіце».

А. СЦЯПАНАЎ.



ДЛЯ ТЕХ, КТО НЕ ЧИТАЕТ ПО-БЕЛОРУССКИ

«ЛЯВОНІХА» НА АРБІЦЕ — пад такім заголовам на першай старонцы газеты расказваецца о коллективах художественной самостоятельности нашего края. «Лявоніха» — это название народного ансамбля танца Минского тракторного завода, который славится своими талантами не только в Минске, но и во многих городах Советского Союза. Ансамбль аплодировали жители Варшавского воеводства, его искусством восхищались активисты «Русского голоса» во время своего пребывания в Белоруссии. Таких самостоятельных коллективов, как на тракторном, у нас много. Это — «Радость» в Бресте, «Неман» в Гродно и другие. А всего их более 22 760.

Белорусская земля богата трудолюбивыми людьми, мастерами больших урожаев. Одним из таких является председатель колхоза «Заря» Кореличского района Петр Щербак. О нем, о делах руководимой им артели читатель узнает из очерка «ГАСПАДАР ЗЯМЛІ», опубликованного на 3 странице. Имя Семена Ермаковича зна-

ют многие белорусы, живущие в эмиграции в Соединенных Штатах Америки. Недавно, после более чем пятидесятилетней разлуки, он приехал на землю своей молодости. В Радосковичах, Березинском, Молодечно он гостил у своих родственников. Был Семен Ермакович и гостем Белорусского товарищества по культурным связям с соотечественниками за рубежом, нашей редакции. В этом номере на 4 странице о пребывании Семена Ермаковича на родине газета печатает очерк «РАЗВИТАЛЬНЫ ТОСТ».

Несколько официальных цифр: в 1958 году на Всемирной выставке в Брюсселе минскому трактору ТДТ-60 была присуждена премия «Гран-при»; в 1966 году на весенней ярмарке в Лейпциге белорусский трактор «МТЗ-52» удостоен Большой золотой медали. Эти данные взяты из статьи «ЛЕПШЫ У СВЕЦЕ», опубликованной на 5 странице. В этом году коллектив тракторного завода выпустил 500-тысячную машину. Советское правительство высоко оценило труд минских тракторостроителей. Их

завод награжден орденом Ленина.

От Белоруссии до Таджикистана многие тысячи километров. Но это расстояние соединено крепкими мостами большой любви и дружбы. Вот и недавно в нашем крае звучали таджикские мелодии, песни, читались стихи и демонстрировались кинофильмы. Проходила Неделя таджикской литературы в Белоруссии. К этим дням белорусские писатели перевели на родной язык многие произведения далеких друзей. Под заголовком «З АДОГ'ЯУ СІВОГА ПАМІРА» на 6 странице печатается рассказ о прошедшей Неделе таджикской литературы в Белоруссии и произведения таджикских писателей в переводе на белорусский язык.

За последнее время печать и радио белорусских буржуазных националистов проявляют повышенный интерес к творчеству нашей литературной молодежи. Цитируются стихи, повести, комментируются выступления, даются рецепты на будущее. Все это делается для того, чтобы доказать, будто бы «молодые писатели... отошли от партийной линии», что, мол, «современная молодежь стремится выйти на путь правды, свободного слова...» Всей этой клевете дает отповедь группа молодых писателей в статье «НЕ ВАМ БЕЛАРУСАМІ ЗВАЦЦА!». Статья опубликована на 7 странице.

Цэлы месяц правёў сёлета на Радзіме наш зямляк са Злучаных Штатаў Амерыкі Сямён Мацвеевіч Ермаковіч. Ён наведаў сваякоў у Радашковічах, Беразінскім, пабыў у Маладзечна і Мінску. С. М. Ермаковіч быў госцем Беларускага таварыства па культурных сувязях з сусайчыннікамі за рубяжом. Ніжэй мы друкуем нарыс аб знаходжанні С. М. Ермаковіча ў Беларусі.

# РАЗВІТАЛЬНЫ ТОСТ



С. М. Ермаковіч.

## I. Першы ранак

Поезд падыходзіў да Мінска на досвітку. Праміглынулі апошнія вёскі, пералескі з палаямі, ахутанымі вераснёўскім туманам. Насустрэч пабеглі агні прыгарата. Цяжкі сніжыў ход, колы застукалі на стрэчках. Сямён Мацвеевіч піўна ўглядаўся ў родны і ў той жа час незнаёмы горад. Трубы заводскіх карпусоў, гмахі жылых дамоў, шырокія вуліцы... Не, нічога падобнага ён прыгадаць не мог. Тады зусім інакш выглядаў Мінск.

— Мабыць, і родных таксама не пазнаю... — падумаў. — Столькі часу мінула!

Поезд падышоў да перона, і Сямён Мацвеевіч хутка трапіў у абдымкі сваякоў. Як і заўсёды ў такіх хвілінах, абдымкаў і пацалункаў было больш, чым слоў. Яны заселі ў горла, і цяжка было хоць што-небудзь сказаць. Пачуцці нахлынулі раптам і распіралі грудзі.

— Які цудоўны ранак! Я ўсё ноч не спаў, каб толькі убачыць першы ранак на Радзіме, — прашптаў усхваляваны Сямён Мацвеевіч.

Ён радаваўся ўсёму. Што ўжо ў Мінску. Што роднае неба над галавой. Што яго абкружаюць сваякі. Вось брат Іван, Гастарэў чалавек. Каб сустрэўся адзін на адзін, не панаў бы яго. Вось Яўстафій, Іванаў сын. Гэтага пазнаў адразу, яшчэ з акна вагона. Штосьці ёсць у ім ад маладога Івана. Пляменнік, тласіна, дырэктар школы ў Радашковічах. Так яму пашэдзілі ў пяцьма. Вось пляменніца Ніна. Таксама настаўніца. Працуе ў Беразінскім...

— Паехалі, дзядзька Сямён! — Яўстафій адчыніў дзверцы таксі. — Нас чакаюць.

Добрую палавіну дарогі Сямён Мацвеевіч маўчаў, піўна прыглядаючыся да ўзгоркаў і лясоў, што праносіліся за вокнамі аўтамабіля, да ўсёго, што траплялася па дарозе. Брат і пляменнікі не перашкаджалі яму. Перад коламі машыны мякка расціралася асфальтавая стужка шапы.

Нарэшце Сямён Мацвеевіч запытаў нясмела, цібы не вярнуцца вачам сваім: «Скажыце, гэта ў вас такія дарогі будуць?»

Яўстафій ад душы засмяяўся: «Мы таксама не лыкам шытыя! У адной толькі Амерыцы добрыя дарогі могуць быць, ці што?»

У Радашковічах сапраўды з нецярплівасцю чакалі госця з Амерыкі. Нягледзячы на ранні час, у доме Яўстафія Ермаковіча сабралася многа людзей — далёкая і блізкая радня. Доўга не марудзілі — адразу ж селі за стол. Па даўняй беларускай традыцыі пажананага госця пасадзілі ў «чырвоны кут» і першую чарку ўзнялі за яго здароўе. За

сталом было гаманліва і вясела. Хтосьці зычна крыкнуў:

— Дзядзька Сямён хоча гаварыць!

Сямён Мацвеевіч устаў. Ён быў узрушаны, нейкі здрадніцкі камячок падступіў да горла, гаварыць было цяжка.

— Дарагія мае! Пяцьдзесят пяць гадоў я не быў на Радзіме. Пяцьдзесят пяць гадоў мае ногі не ступалі на родную зямельку. Пяцьдзесят пяць гадоў я імкнуўся да яе. Такім доўгім быў мой шлях на Бацькаўшчыну. У кожнага чалавека асобныя падзеі ўразаюцца ў памяць на ўсё жыццё. Такой падзеі ў мяне будзе гэта раніца...

Як сёння, памятаю 11 чэрвеня 1911 года. Тады Сямён Ермаковіч, яшчэ хлопца, у падарных лапнях ступіў на амерыканскую зямлю. Я быў голы і босы, але поўны надзеі, што знайду сваё шчасце. Напрацюю галы са тры, зараблю грошай і вярнуся ў Беларусь. А вышла ўсё наадварот. Уладкаваўся на хімічны завод, але больш чатырох гадоў не вытрымаў. Вельмі цяжкімі былі ўмовы працы. Каб застаўся там на даўжэйшы час, то даўно ўжо косці мае гілі б у зямлі. Потым прышлі першая імперыялістычная вайна. Шляхі на Радзіму былі адрэзаны... Перажыў я і крызіс 1926—1933 гадоў. Доўгі час хадзіў без работы. А цяпер, бачыце, я сёння, як лунь. Але мне здаецца, што сёння я зноў малады. Радзіма прыдала мне сілы. Як я прагнуў убачыць яе! Перад самым ад'ездам, калі ўсё ўжо было гатова, я раптам цяжка захварэў. Ну, думаю, усё прапала! Так і не убачу родных мясцін. Але я перамог немач і нягледзячы на ўсе ўмовы сыноў набыраючы сваё здароўе, еказаў паеду! Дык вып'ем жа за Радзіму, сябры, што дае сілы і радасць за Радзіму, без якой чалавек — нішто!

## II. Сцяжынкамі дзясцінства

У тую раніцу Сямён Мацвеевіч так і не прылёг адпачыць з дарогі. Яўстафій паспрабаваў закінуцца нахонт гэтага, але дзядзька так на яго паглядзеў, што настойваць было дарэмна.

— Вы за каго мяне прымаеце? — сказаў ён пакрыўджана. — Я не дзеля таго ехаў сюды, каб спаць. Дайце мне наглядзецца на вас, на родныя бязроўкі, пахадзіць па вуліцах!

Але ў Радашковічах Ермаковіч доўга не засядзеўся. Пачаў надганяць брата: «Паедзем да цябе ў Канохі. Хачу банькаву хату паглядзець, а потым на Лысую гару скажыце і на тых балотах пабываць, дзе некалі мы з табой сена касілі. Памятаеш? Дарэчы, ці стайць там старая карчма? У ёй, напэўна, такі ж бруд, як і раней? А ці засталася кухня, што непадалёку ад карчмы стаяла?»

Іван усміхнуўся і падмігнуў сыну.

— А вось ужо збірайся, па-

дзем да мяне. Заадно па дарозе і убачыш, дзе тая карчма стайць.

Але цяжка карчмы ані кузні Сямён Мацвеевіч не знайшоў. І таго гражэга дугу таксама. На тым месцы, дзе даўней мужыкі палоскамі дзятлілі пакос, вырас горад. Сямён Мацвеевіч ад здзіўлення раскрыў шырока вочы і прамовіў: «Як у казцы!». А Яўстафій звярнуўся да сястры:

— Ну, Ніна, раскажы пра дзядзьку пра свой горад.

І Ніна пачала гаварыць пра Беразінскае. Тут яна настаўнічае, тут і другая дачка Івана, Марыя, таксама педагогам працуе. Жывуць у адным з такіх вельмі прыгожых двухпавярховых дамоў. А кіламетры са два ад гарадка, вуль у тым баку, — торфазавод. Адзін з бліжэйшых у рэспубліцы. Побач завод брыкетнага торфу...

Сямён Мацвеевіч слухаў, як зачараваны. Перад ім удалічы выніліся зялёныя вуліцы, навукол савалі машыны, ішлі вясёлыя людзі. Праз некалькі дзён дзядзька Сямён прыехаў з Канохі ў Бярэзінскае: трэба ж і ў пляменніцы пасаціць. Ён пэўна гадзінамі хадзіў па гарадку і да ўсяго прыглядаўся, а потым пайшоў на завод. Там яго прынялі ветліва, усё паказалі, аб усім раскавалі.

— Ведаеш, Ніна, — сказаў нежак Сямён Мацвеевіч, — я пра гэта буду пісаць там, у Амерыцы. Людзі павінны ведаць, што ў нас на гітых багнях завод вырае.

...Лысая гара, якую ён так прагнуў убачыць, мела асаблівы сэнс для Ермаковіча. Яна засталася ў яго памяці, як сімвал роднай вёскі, беднай і занябанай. Гэта было вялікае поле на крутым узгорку, зарослае хмызняком, усё янае каменнем. На ім спрадвек нічога не сееці. Ніхто раней і не думаў яго ўзараць — дарэмна праца. На гэтую гару Сямён бегаў са сваім дружбаком Федькам у дзясцінстве. Тут яны разам читалі буквар, адзін на дваіх, тут марылі аб сваіх жыццёвых дарогах.

Дружбак Сямёна Мацвеевіча даўно памёр. І вось цяпер ён стаяў адзін на Лысай гары. Усё поле пшачнілася іржышчам. Снапы, відань, даўно ўжо звелі ў пуно і вымаланілі. Толькі адзінокі васілёк нудам дастаяў да гэтае позняе яры. Сямён Мацвеевіч сарваў яго і пацалаваў.

— Не тая ты стала, Лысая гара, — прашптаў яго вушны. — Уяўляю, як тут шумела жыта ўлетку. Усё цяпер не тое на маёй Радзіме. І час зусім іншы. Памятаю, у Амерыку я лабіраўся цэлы месяц. А цяпер вось прыехаў сюды за двое сутак. Якая вялікая розніца!

## III. Развітальны тост

Месяц праішоў, нібы дзень. Сямён Мацвеевіч, як кажуць, быў нарахвот. Запрашалі да сябе сваякі, прасілі зайсці правесці суседзі. Кожны дзень — у гасцях, кожны

дзень — багаты стол, кожны дзень — ветлівыя, шчырыя людзі. Сямён Мацвеевіч некалькі разоў ездзіў у Мінск, быў на вечары ў мясновай школе, як раз на Дзень паэтаўніка. Але ўсюды пабываць, вядома, не паспеў. І вось апошні вечар у роднай вёсцы. Заўтра — у дарогу. Зноў за сталом стала песня. Усё прыехалі праводзіць Сямёна Мацвеевіча. А стол, як заўсёды, ламаўся ад страў і напійкаў.

Па гэты раз Сямён Ермаковіч напрасіў слова першым.

— Я хачу сказаць свой апошні тост за гэтым сталом. А хачу і ў гэтым тосте раскажаць вам, мае дарагія, як Сямён Ермаковіч з голаду наміраў у Беларусь.

Усё здзіўлена паглядзелі на дзядзьку Сямёна, а потым адзін на аднаго.

— Цэлы месяц я маўчаў, а зараз скажу. Калі я збіраўся сюды, мяне напалохалі: што ты падумаў, Сямён, там, у Расіі, людзі ледзь канцы з канцамі зводзяць. З голаду намрэн.

Вядома, мы не напералі такой хлусні. Але ўсё ж такі, калі я ад'язджаў, малады сын сказаў мне: «Тата, калі там сапраўды будзе тута, дай вестачку, паданішо грошай».

Пасля першах двух-трох дзён і наспаў адеюль ніямо маім сынам у Злучаных Штатах. Між іншым, я напісаў ім: «Сыны мае, пільна ў сенеце не чагуюць так шнодра, як у нас на Беларусі. Пільна я і не бачыў за свой доўгі век такіх багатых стадоў».

Вам я хачу сказаць яшчэ нішто не зраўняеца з беларускім мастам, малаком, салом, а пра бульбу і казаніям чаго. У вас самая смачная ежа і самая танная. Я падлічыў, што тут усё прадукты прыкладна на 35 працэнтаў дзешавей, чым у Злучаных Штатах. Ну, а што датычыцца таго, як я тут «з голаду наміраў», то вось вам яўны доказ: за месяц я прыбыў у вае на 7 фунтаў.

Усё засмяяліся. Раптоўна цішыня за сталом змянілася вясёлай гамонкай. Але Сямён Мацвеевіч пастукаў відэльцам па шклянцы і працягваў:

— А цяпер я хачу сказаць вельмі ўрачыстыя словы. Яны прысвячаюцца маёй Радзіме. Не ведаю, ці дзядзёнка мяне зноў убачыць яе, але вобраз роднай Беларусі быў і будзе заўсёды ў маім сэрцы. Я працягваю свой верш:

Добры дзень, мая Радзіма,  
Мая радасць і любоў!  
Я ў цяжкую гадзіну  
Сэрцам разам быў з табой.  
За пакуты, за узлёты,  
За геройства мірных дзён  
Ад сыноў сваіх далёкіх  
Ты прымі зямны паклон.

В. МАЦКЕВІЧ.  
Мінск—Радашковічы —  
Беразінскае.

## «Киевляночка»

В это село под Бременим я попала в последние годы войны. С трудом мне удалось вырваться из страшного концентрационного лагеря. Побои и голод довели меня до крайнего истощения. Весила я всего 34 килограмма. У хозяйки питание было лучше, но работать приходилось с утра до вечера. Спала я в свинарнике.

Было жаркое лето, и окно моей «комнаты» всю ночь было открыто. Однажды ночью я услышала шорох. Открыла глаза — в просеке окна стоят два человека. Я хотела закричать, но от испуга потеряла дар речи. Один из них сказал по-русски: «Молчи!». Огромная радость охватила меня — русские! Они через окно влезли ко мне. Через несколько минут мы разговаривали, как старые знакомые. Зачем они пришли в ночное время? Оказалось, что в маленьком городке, в двух километрах от села, на фабрике работают двенадцать наших военнопленных, которых ночью охраняют двое солдат. Эти солдаты «свои люди». Истощенным военнопленным нужна помощь. Мне дали задание — добыть еды. «Добыть» можно было только ночью.

В деревне я высмотрела два старых велосипеда. Моим землякам теперь не надо было ходить пешком. Возле леса стояло старое дерево, оно служило для нас почтовым ящиком. Время шло. Каждый день у хозяйки исчезали курицы, утки, яйца. После того, как мне удавалось побывать в кладовке, наши пленные получали колбасу, сало. Потом мы решили взять свинью. Но это было не так просто сделать. Моя хозяйка перед сном принимала таблетки от бессонницы. В ее аптечке были и таблетки от простуды. И вот я решила подменить таблетки. Задуманное увенчалось успехом. 16 таблеток подсыпала мы в корыто свиньи. Через некоторое время она спала мертвым сном. В полночь мы ее с большими предосторожностями закололи, разделили на четыре части и увезли на двух велосипедах.

Самое отчаянное приключение было весной. О нем я часто вспоминаю, когда ем картошку. У хозяйки было одно поле в 4-х километрах от дома. Однажды она дала мне 6 мешков с картошкой и сказала, чтобы я высадила ее. Хозяйка сама никогда не ездила в поле. Я спрятала картошку в лесу. Ночью она уже была в бараче для военнопленных. Летом хозяйка посылала меня на прополку и часто спрашивала, как растет картошка. Я отвечала, что хорошо. Пришел конец сентября, приближалось время уборки, а для меня приближалась расплата. Признаться, мне не очень хотелось снова попасть в концлагерь. Я решила сказать хозяйке правду. Она выслушала меня молча. И неожиданно сказала: «Знаешь, мой сын в плену у ваших, на Украине. Говорят, что к нему там хорошо относятся...» Больше она ничего не сказала.

Война закончилась. Советские военнопленные уехали на Родину, но может быть, кто-нибудь из них и помнит меня. А может, кто-то из них находится здесь, среди нас, на чужбине. Пусть они вспомнят «киевляночку». Так они все называли меня.

Т. ВАСИЛЬЕВА.  
ФРГ.



# З АДГОР'ЯЎ СІВОГА ПАМІРА



ТЫДЗЕНЬ  
ТАДЖЫКСКАЙ  
ЛІТАРАТУРЫ  
У БЕЛАРУСІ



Непарушыны масты дружбы праляглі паміж Беларуссю і Таджыкістанам, паміж літаратурамі абедзвюх рэспублік. Год назад на берагах імклівага Вахша, сярод плантацыяў белага золата Гісарскай даліны, у адгор'яў сівога Паміра пабывалі беларускія паэты і прэзідэнт Таджыкіі сабра падыскавалі ім добрую сустрэчу. Яны паднеслі газцам не толькі шчодры хлеб-соль, але і лядны стос кніг — твораў нашай літаратуры на таджыкскім мове. Паэзія Кулалы і Коласа, паэзія іх нашчадкаў загаварыла на мове Рудакі і Айна.

Беларусы таксама не засталіся ў дагуду. Падчас Тыдня таджыкскіх літаратуры, які праходзіў у нашай рэспубліцы, сардэчна сустралі яны дарагіх гасцей: Сатэма Улуг-задэ, Фатыха Нізі, Гульчахру Сулейманаву, Файзуло Ансары, Бакі Рахім-задэ і іншых пісьменнікаў Таджыкіі.

Даўно ўжо не было ў нас такога кастрычніка, як селетні, — з такім шчодрым, зусім летнім сонцам, з такімі багатымі і яркімі фарбамі лясоў і паркаў, з такім празрыстым звонкім паветрам. Нібы сама зямля падрыцталася да свята дружбы. І нашы госьці, якія пасля ўрачыстай сустрэчы ў Мінску адрываліся ў падарожжа па рэспубліцы, мелі магчымасць ацаніць усю прыгажосць беларускага краю, як і шчырую гасціннасць яго людзей.

Дзе б ні былі пасланцы братняга Таджыкіі — на берагах Сожа ці Дзвіны, у новым Салігорску ці старажытным Брэсце, — усюды іх сустралі хлеб-соль, сардэчнымі прывітанямі. З вялікім поспехам праходзілі святочныя вечары, дзе выступалі з вершамі таджыкскія і беларускія паэты. Даўга будуць нагад-

ваць гасцам аб сяброўскіх сустрэчах у Беларусі памятыя падарункі: саматканячя поцілкі, зробленыя умелымі рукамі калгасніц Гродзеншчыны, альбом-летпіс горада Слуцка, шкатулка з наборам мінералаў Салігорскага месцанараджэння і шмат іншых.

Таджыкскія пісьменнікі пабывалі ля сцен Брэсцкай крэпасці-героя, усклалі вянкі ахвярам фашызму на месцы былога лагера смерці ў Калдывое. Некалькі годзін правялі яны на беразе легендарнага возера Сяіцзэ, сустралі святане на кургане бессмяротнасці Адаму Міцкевічу ў Навагрудку, садзілі алею дружбы ў калгасе «Зара» Карэліцкага раёна.

Да Тыдня таджыкскіх літаратуры беларускія пісьменнікі пераклалі на родную мову многія творы нашых далёкіх сяброў. Але не толькі ўзяліся перакладаць — сведчанне пленнасці і карысці сустрэч літаратураў двюх рэспублік. Знаемства пісьменнікаў з жыццём і культурай братняга народа — гэта і новае творчае натхненне, і новыя вершы, і новыя задумкі.

«Калі гарташ старонкі сучаснай таджыкскіх паэзіі, што прыйшла да нас праз тысячы вёрст з далёкага Паміра, — скажу народны паэт Беларусі Пятрусь Броўка, — думаеш аб вазмернай велічыні ленынскай нацыянальнай палітыкі, якая аб'яднала народы, некалі прыгнечаныя царскім самаўладдзем, і стварыла ўсе ўмовы для іх узаемагана ўзабагацення».

НА ЗДЫМКУ: сустрэча таджыкскіх гасцей у Мінскім аэрапорце.

З лірчыных апавяданняў

## КВЕТКІ

Герою, які загінуў на вайне, паставілі ў родным сямле помнік. Урачыстае адкрыццё помніка адбылося 24 лютага — у Дзень Савецкай Арміі.

Яшчэ была зіма. Сіпаў снег. Піянеры паклалі да падножжа помніка яркія кветкі. Кветкі былі штурчаныя, піянеры зрабілі іх з паперы. Жывых кветак у вёсцы ў гэту лютую зімовую завіруху не было.

Але жывыя кветкі з'явіліся ля падножжа помніка раніцаю наступнага дня. Людзі здзівіліся: адкуль яны ўзяліся, хто іх прынес? А сшыты букет, які

палаў фарбамі вясны, узявіўся і на другую раніцу, і на трэцюю... І чыпер гаворка пра жывыя кветкі пачала малакцаю перадавацца з вуснаў у вусны. І адзін стары па імені Максім з глыбакадунным выглядом дасведчанага раскажаў у чайнае.

— Я, — гаворыў ён, — спаймі пачама бачыў, як прыблізна годзім у вусны раніцу спусціліся з кветкаў, ды божыя анёлы, аспяталі ўсе наваколле бліскам спайміх зноўных пацяў, а потым адзін з іх узяў у рукі сухую галінку і малітнаю спаймі ператварыў яе ў букет жы-

ных кветак. Анёлы ўсклалі кветкі да падножжа помніка і зноў паліцелі на неба. Выходзіць, што наш герой быў святым чалавекам, і чыпер гэта месца стала святым.

Так сказаў набожны Максім, але яму запарэчыў партыйнік сельскага магазіна, лясавік стары па імені Закар-тахо.

— Максім гаворыць праўду, — сказаў, усміхнуўшыся ён. — Наш герой быў сапраўды святым чалавекам, ды месца, дзе мы паставілі яму помнік, стала святаю зямляю для нас. Але наконце адзін з іх узяў у рукі сухую галінку і малітнаю спаймі ператварыў яе ў букет жы-

другое, анёлы не спускаўся з нябёсаў, а прыляцелі ў горада на таксі. І, па-трыцце, ён не стварыў кветкі з сухой галінкі, а прынес іх з сабою.

Прысутныя засмяяліся. Максім, не сказаўшы ні слова, пакінуў чайнае.

Раніцаю 8 сакавіка ля падножжа помніка, як і ва ўсе папарэчыны дні, зноў аказаліся кветкі. На белым лістоўку са сшытка, прышпіненым да букета, знілі ў праміных лясавых сонца таяныя радкі:

«У гэты дзень ты забяспечыў праносіць мне кветкі і сямі хаўс. Чыпер я прыношу твае кветкі і праліваю слязю».

Гэта былі радкі са сшытка аб сумным каханні.

Амінджон ШУКУХІ.

Мірзо ТУРСУН-ЗАДЭ

## РАДЗІМА

І зноўку год мінуў... І зноў, як на карціне, Усё мае жыццё сабрана ў міг адзіны. З радзімай звязан я сваёй, як палец з кісцю, Хоць паўжыцця правёў я на чужыне.

Былаў далёка я, дзе пасівеў мой волас, Ды роднае зямлі я бачыў кожны колас, І заглушаючы гудзенне акіяна, Мне ў сэрца праікаў далёкай рэчкі голас.

Пераяць Ул. НАДЗВЕДСКІ.

Пасланцы братняга Таджыкіі ў час наведання Музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны ў Мінску.

Фота Ул. Крука.

# ЯНЫ БЫЛІ ПЕРШЫМІ

Невялічкі музейны экспанат пад іх імем можа раскажаць чалавеку аб многім. У музеі Суткоўскай сярэдняй школы ў зашпіндэнай рэчцы беражліва захоўваюцца некалькі лістоў, аддрукаваных на машынах. Паперы ад даўняшніх пажаўцела, у лобных месцах літары ад сонца выцінілі. Гэта — копія пранізня сцяжына вёсак Казіміраўкі і Пярэдзежкі на царскае імя, пасланага 1 жніўня 1905 года.

«Мы, ніжэйпадпісаная сцяжына сцяла Казіміраўка, вёскі Пярэдзежка Мінскай губерні Рэчыцкага павета Холмецкай воласці, — пісалі сцяжыне, — абмеркаваўшы свае бядыты,

паставілі так: больш усяго па, сцяжына, даводзіцца пакутаваць ад поўнай неўладкаванасці нашага жыцця і ад недахопу зямлі... Трэба, каб на ўсіх сваіх правах мы былі ўроўнены з іншымі саслоўямі. Нам патрэбна зямля, роўна для ўсіх жыхароў Расіі, а валасны суд павінен быць ліквідаваны, як суд несправядлівы...»

Мы плошч зямекі зборы, аднак ад зямства нічога не атрымаваем і не ведаем, куды ідуць гэтыя грошы. Нама ў нас ні зямскіх балііны, ні зямскіх школ, якімі трэба замініць царкоўна-прыходскія, бо ў іх нічога карыснаму не вучаць. Цесна нам жыць на нашай

надзеянай зямлі. І гэтай зямлі абкадзена такімі падаткамі, што мы ўсё сабралі ад зямлі аддаем у пошты, ды і таго не хапае на ўплату. Мы становімся жабракамі, нам патрэбна больш зямлі... Мы жадаем, каб Расія крывалі людзі, выбараня роўна ад усяго народа — як ад беднага, так і багатага. Выбары дзяржавы ласоб павіны быць прамыя, каб кожны падаваў свой голас толькі ад сабе, і таіныя, каб выбары праходзілі з чыстым сумленнем...»

Напісана ў тым нялёгкай часы такіх смелых слоў маглі людзі толькі моцнай волі, якія добра ведалі ўсе патрэбы

абяздоленых сялян. Такімі былі жыхары Пярэдзежкі Пятро Дзімітравіч Горленка, браты Архін і Рыгор Чысцік, Фёдар Мікітавіч Зубец, Архін Акімавіч Чысцік — адзінаму з жыхароў двюх вёсак — удалося атрымаць адкаўчыню. Гэта быў чалавек перадавага погляду. Знаходзіцца ў Маскве на аграрным курсах, ён быў звязан з рэвалюцыйнымі гурткамі, знаёмы з марксісцкай літаратурай. Якраз у разгар падзей лета 1905 года Архін Акімавіч вярнуўся з Масквы.

— Бурліць Масква, — раскажаў ён сцяжыне. — Даўно чырпенне ў рабонга мялавецкага лопнула. Сілай трэба свае права адстаіваць.

— І не кажы, — паддакнуў Фёдар Зубец, — У нас тут і курныя няма дзе пагу паставіць, штрафамі прасвятляе пані Бараноўскага задушыла.

Усё напакольныя палі і дэкары належалі пані Бараноўскай. Яна вярнула і суд і расправа. А сама жыла ў палатцы з белакаменным шпрынцым калянамі.

Трэба было нешта рабіць. І калі адноіны вечарам сядзіне сабраліся ў доме мясцовага бедняка Пятра Надбайла, Архін Акімавіч Чысцік сказаў:

— Трэба нам па імя цара патрабаваць пасляць. Няхай не думайце, што музык згодзен пакарна шыю ў ярме гнуць. Мы будзем патрабаваць тое, што па праву нам належыць.

Завесілі радном акецца. Ціха хліпала, патрэскачыца, газоўка. Пад дыктоўку сляны на паперу заліжылі словы, вылакуталіся ў паўсудзенным картаржым жыцці і індэлекіма змаганні за чэрствы акраец хлеба.

— Аб зямлі не забудзь напі-

Калісьці яны гарнуліся да тапарышча скрываўленай сякеры, выслушваліся перад «арыйскімі» забойцамі. А цяпер гэтыя адшчапенцы, здраднікі, гітлераўскія злачынцы просяцца ў сябры да беларускага народа, хочучы прымазацца да яго культуры... Дарэмна! Кульгавы воук за лісу не стане.

Сёння мы змяшчаме водпаведз групы маладых беларускіх літаратураў на «галасы з таго свету», якая надрукавана ў рэспубліканскай газеце «Звязда».

Для нас, маладых беларускіх пісьменнікаў, няма нічога больш дарагога, чым маці Беларусь, зямля нашых продкаў, край славеты і чароўны. Тут мы нарадзіліся, тут сэрцам сваім слухалі матчыныя песні, тут вышлі на прасторы жыцця, тут пішам свае кнігі і гадуем дзяцей. Кожнай хвілінай жыцця, кожнай крывінай звязаны мы з зямлёй гэтай і добра ведаем, яе гісторыю, яе радасці і нягоды, з гонарам называем сябе беларусамі.

Недзе ж на Захадзе — хто за акінамі, а хто бліжэй — жыўе кучка адшчапенцаў, якія таксама называюць сябе беларусамі. Выкінутыя самой гісторыяй з зямлі, дзе нарадзіліся і крывавыя, яны выноўце сябе за змагароў, «наюючы» за нейкі новы лёс для Беларусі, як быццам Беларусі не абралі сабе дарогу, як быццам у Вашынгтон ці Лондан вырашаюць наш сённяшні і заўтрашні дзень. Колькі часу яны не хочуч зямліца з тым, што не можа быць і няма ніякай іншай Беларусі, акрамя Беларусі Савецкай, што не патрэбна беларускаму народу нікі іншы лад, акрамя савецкага ладу. Смешна слухаць пляўжанне аб нібыта заневоленай Беларусі, аб шчасці, якое прынясуць нам з Захаду былія палпеліцы гітлераўскія галаварэзцы, адданыя служыць доларавыя шчасця выкачыце, панове, мы таго заходняга шчасця паспыталі даволі, мы таго «новага парадку» і цяпер забіць не можам. Не высахлі яшчэ ў нашых матак слязы, не зажылі ў нашых бачкоў раны...

Апошні час друк і радыё беларускіх буржуазных нацыяналістаў працягваюць даволі вялікую ўвагу да творчасці літаратурнай моладзі, да нашай творчасці. Цытуюцца нашы вершы і апавяданні, каментаваныя нашы выступленні, даюцца рэцэнзы на будучыне. І ўсе гэта дзеля таго, каб даказаць, што нібыта «маладыя пісьменнікі... адхіліліся ад партыйнай лініі», што, маўляў, «сучасная моладзь імінецца выйсці на шлях праўды, свабоднага слова...»

Бедныя «спадары», мы разумеем, як вам цяжка

МОНРЕАЛЬ. ЭКСПО-67. Гурты з гэтым адрасом пачынаюць адзіночна адправіцца ў Ленінградска-го порта. Весной будучага года ў гэтым канадскім горадзе адкрыцца міжнародная выстава.

Вот што нам расказалі о ней у Управленні советских выставок за границей Вессо-вой торгової палаты, около 80 стран, в том числе и Советский Союз, будет в Монреале демонстрировать свои достижения в области экономики, культуры, науки (больш девиз выставки «Земля и люди»). Материалы советского pavilьона как бы обещают этот девиз в плоть и кровь. Его экспонаты отвечают теме: «Все для человека, все во имя человека». Советский Союз будет демонстрировать успехи народов нашей страны в социальном прогрессе, в освоении ресурсов Земли, космоса, морей и океанов. Это γίνεται своеобразным смотром достижений нашего народа за подвукоевое существование Советского государства. Советский pavilьон — одно из красивейших со-

оружений выставки. Кроме просторных, красиво оформленных залов, имеются кино-театр на 600 мест, ресторан. Материалы экспозиции ознакомили посетителей с натурными экспонатами действующих моделей и макетами автоматиз-

## КУРСОМ НА МОНРЕАЛЬ

чекских линий и совершенных станков, лазеров и атомных станций, платины гидроэнергетических гигантов и сверхзвуковых самолетов.

Специальный раздел отображает наши успехи в строительстве, освоении минеральных богатств, культурного отдыха трудящихся, переустройство быта советской деревни, в искусстве. Особый интерес, естественно, вызовет раздел, посвященный освоению космо-

# НЕ ВАМ БЕЛАРУСАМІ ЗВАЦЦА!

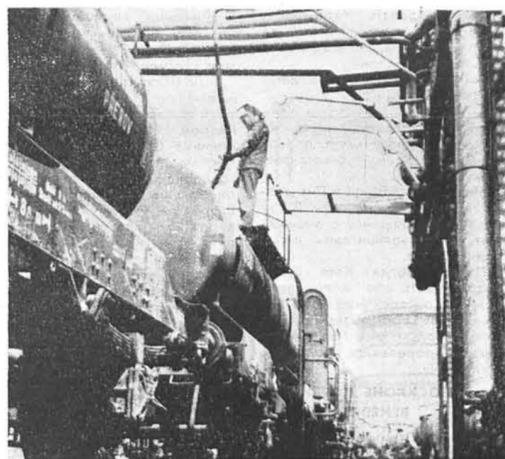
там! Мы нават здзіўляемся вашай вынаходлівасці — так вы налаучыліся перакрываць факты, скажаць чытаты, выдаваць чорнае за белае і наадварот. Ды наўрад ці знаходзіцца людзі, якія вераць вам, якія усур'ез прымаюць вашы «адкрыцці», бо кожны добра ведае, што вы даўно прадалі зямлю, у любові да якой цяпер клянецеся.

Вы спрабуеце нас вучыць, панове, спрабуеце заігрываць з намі, прыкідваецеся добразмыслівацамі. Вам вельмі хацелася б, каб мы хоць разок, хоць ледзь-ледзь падымлілі ў вашу дудку. Але ж ведаеце — гэтага не будзе! Бацькі нашы, якія прайшлі дарогамі вайны, на грудзях якіх ордэны і медалі, навучылі нас разбірацца, дзе сёбры, а дзе ворагі. І самі мы ўжо добра ведаем, дзеля чаго жывём на зямлі. І недахопы нашы, і нягоды нашы мы бачым і ведаем лепш, чым вы, і справімся мы з імі як-небудзь без вашай дапамогі.

Вы кажаце, што многія з нас нібыта «адхіліліся ад партыйнай лініі». Святая прастата! Лінія партыі, ачышчана ад скажэнняў культуры, ад валютарызму і кан'юктуршчыны, — наша лінія. Тым часам вам карысна было б ведаць і тое, што многія з беларускіх маладых пісьменнікаў з гонарам носяць партыйныя білеты.

Вашы спадзяванні на ідэалагічныя дыверсіі дарэжныя. Іх ніколі не будзе!

І яшчэ адно. Той-сёй з так званых эмігрантаў спрабуе свае сілы ў літаратурнай крытыцы, з разумным выглядам разважае аб мастацкіх якасцях нашых твораў. Асабліва актыўнае, кажуць, Станіслаў Станкевіч, былы фашысцкі бургамістр Барысава. Дык яму мы хацелі б напамінаць словы выдатнага украінскага пісьменніка Астана Вішні:



Чэхаславацкая вялікая хімія папоўнілася яшчэ адным буйным прадпрыемствам. На Мараўскай камбінаце ў Астраве ўступілі ў эксплуатацыю завод сернай кіслаты. Тэхналагічнае абсталяванне для новага прадпрыемства атрымана з Польшчы, сыравіна таксама дастаўляецца з ПНР. НА ЗДЫМКУ: напавуенне чыстэрнай сернай кіслаты.

прыслалі ім рэвалюцыйны і рэвалюцыйны літаратуры.

Між тым адказу на прашненне пасланае на «свейшчае імя», усё не было. Пасля стала іх ужо разнасіць па вёсках Пярэдзежы, Чапліне. Быццам навальніца хмара, шырыцца нарастаў народны гуль. І воць ужо ў цёмную асеньную ноч загараля на лузе панскія стагі, свейскай запалаў панскі бро-

вар. Адноіны ў Холмеч на імя Хрысціна Лагуты — прышлі ёмістая пасылка. Яе прыслалі рабочыя-друзынікі з Масквы. Марфа Чысцік і Хрысціна Лагута асцвержыла адрылі крышчу скрывіць.

— А божычка, зброю не палі- палінула ад некажанаці Хрысціна рукамі. — І пракла- майць тут многа. Маскоўскія дружынікі помнілі групы з Пярэдзежскай арганізацыі РСДРП, якую ўзна- чаляў Архін Акімавіч Чысцік, і

Акімавіч Чысцік, 25 год ад ро- ду, які паставіў сваёй мэтай звыражэнне існуючага ў Расіі дзяржаўнага ладу, прыгавор- ваўца да насым галоў катар- гі... Праўда, яго імператарскае вялікасць змяшчала су- чыны прыгавор: Архін Акімавіч быў заключан у Петрапаўлаў- скую крэпасць на 14 гады. Наступлі чорныя гады рэак- цыі. Аднак яны не зламалі волі народа. Зерні большавіцкай праўды, сённяшняга ўсрэх сян- лены першымі себійтам рэвалю- цыйнай буры, далі дружыны ўходы.

У 1929 годзе сцяжыне вёсак Пярэдзежкі, Гардака і Казімі- раўкі аб'ядналіся ў калгас. І першымі арганізатарамі нова- га жыцця ў гэтых вёсках зноў жа былі Рыгор Акімавіч Чысцік — Архінва брат — і Фё- дар Мікітавіч Зубец.

...З дырэктарам Суткоўскай сярэдняй школы Васіліем Аляк-

сеевічам Кулагам мы выходзім са школьнага будынка. Строй- няе калоны зноўчэ снейгай па- белкай. У калідорах былога палаца пані Бараноўскай зні- ціць радасныя ліццячы гала- сы навучальны год толькі па- чаўся і ў кожнага нямаля ўра- жанніаў і ўспамінаў.

Бліжэйшыя шыфернымі, ашчы- кованымі дахамі новыя дамы пярэдзежыцаў. Колькі з гэтых вёсак выйшла аграрноў, на- стаўніцаў, інжынераў — цяжка сказаць. Кожную раніцу ў Ка- зіміраўскую васьмігадовую школу ідзе Марыя Рыгораўна Чысцік. Яна выкладае гіста- рыю і часта раскажае дзеньні, як за лепшую долю для іх некалі тут змагаліся не дзялячка і башка. Яны былі першымі, хто ўзімаў на- род на барацьбу з самадзяр- жаўем.

М. ДАНИЛЕНКА.

Лоўскі раён.

(Среднеевропейский час)  
7.00—8.00 у дэпартаменту на-  
ротніх хваляў: 16 м; 19 м;  
25 м; 31 м; 41 м і на сярэд-  
ня хваляў: 217 м; 15.00—16.00  
у дэпартаменту наротніх хваляў:  
19 м; 25 м; 31 м; 41 м; 19.00  
—20.00 у дэпартаменту наротніх  
хваляў: 25 м; 31 м; 41 м; 19.00  
—22.00 у дэпартаменту наротніх  
хваляў: 31 м; 41 м; 49 м  
і на сярэдня хваляў: 201 м.

НА БЕЛАРУСКАЯ МОВА—  
штодзённа: 19.30—20.00 на  
наротніх хваляў: 31 і 49 мет-  
раў (і 6175 і 9710 кілагерц).  
22.30—23.00 на наротніх  
хваляў: 41 і 42 метры (ці  
7110 і 7320 кілагерц).

Апрача таго па суботах:  
07.30—08.00 у дэпартаменту на-  
ступных наротніх хваляў:  
16 м; 19 м; 25 м; 31 м; 41 м  
і на сярэдня хваляў: 217 м.  
19.30—20.00 у дэпартаменту на-  
ступных наротніх хваляў:  
25 м; 31 м; 41 м.

ДЛЯ ЗША, КАНАДЫ І КРАЇН

ЛАЦІНСКАЯ АМЕРЫКА

(Нью-Йоркскі час)  
18.30—19.30 у дэпартаменту  
наротніх хваляў: 31 м; 41 м;  
49 м і на сярэдних хваляў:  
201 м і 257 м; 21.00—22.00 у  
дэпартаменту наротніх хваляў:  
31 м; 41 м; 49 м.

НА БЕЛАРУСКАЯ МОВА—  
ночны тыдзень па нядзелях:  
21.30—22.00 у дэпартаменту на-  
ступных наротніх хваляў:  
31 м; 41 м; 49 м.

## 3 польскага гумару

Жонка да мужа, які не  
хоць, каб яна выходзіла з  
дому:

— Паўнона ты схавашу  
мяю вичэрнюю сукенку?

— Не.

— Ёжжж! Раскрый да-  
доль.

Гаспадыня, якая хоча  
гадаваць курэй, пытаецца ў  
суседа:

— Колькі трэба мець ку-  
рэй, каб ханала як для  
хатняга ўжытку?

— Купіце 15 курэй-іясу-  
шак.

Праз нейкі час сусед  
прышоў правесці сусед-  
ку і ўбачыў, што тая купі-  
ла 15 курэй і 15 пёўняў.

— Навошта столькі пёў-  
няў? На такую колькасць  
курэй дастаткова было б  
аднаго-двух.

— Як жа! Вось тыпова  
мужчанскі пункт гледжан-  
ня.

Начальнік турмы да вяз-  
ня.

— Зноў ты тут? Даўно  
нябе не бачыў.

— Быў у адпачынку.

Сустрэліся дзве суседкі.

— Дык гэта праўда, што  
ваш сын жаніўся з дачкой  
гэтага ганжара, што жыве  
насурацц?

— Ага, мы наогул усе ў  
яго бярам.

Дырэктар тэатра да аўта-  
ра п'есы:

— Чуецца гэтыя воклі-  
чы? Выходзіце на сцэну,  
публіка дамагаецца аўтара!

— А вы не ведаеце, якія  
ў мя намеры?

Пасажыр, які знаходзі-  
цца на палубе адыходзяча-  
га карабля, звяртаецца да  
сцюарда:

— Вазьміце, калі ласка  
гэтую хустачку і некалькі  
мінут памахайце ў бок  
маёй жонкі. Я хачу бы  
схадзіць у бар.

РЭДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК,  
ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 77  
ДОМ ДРУКУ.  
РЭДАКЦЫЯ ГАЗЕТЫ  
«ГОЛАС РАДЗІМЬ»  
ТЭЛЕФОНЫ: 6-19-31,  
6-97-92, 6-18-88, 3-15-15



(Продолжение. Начало  
в №№ 35—41).

На следующий же день Катя решила дать знать об услышанном разговоре кому-нибудь из находящихся в городе советских гостей. Но потом одумалась: а если Карл узнает? Сперва на смех поднимет ее, а потом вышвырнет из дому, как собачонку. Нет, тут требуется осторожность, надо все взвесить.

После долгих, мучительных раздумий Катя и Пит решили, что действовать надо совсем иным путем. Нужно войти в доверие к молодым хозяевам. Вначале Пит требовал другого — уйти из этого страшного дома. И делу конец. И тогда Катя, можно сказать выплеснула ему все, что наболело у нее, все, что накопилось в ее душе за годы разлуки с отчим домом. Теперь она знает: только любовь к Питу могла заставить ее в те летние дни 1945 года отказаться от возвращения домой. Она уже давно поняла, что делать. Катя любит Пита, любит сына, и дом Пита стал ее домом. Но Родина — она там, на Востоке...

— Пит, ты должен меня понять, ты же умный и добрый... Если уж судьба забросила меня сюда, то надо хоть какую-нибудь на есть малюсенькую пользу принести своему советскому дому...

Она расплакалась, и Пит долго не мог ее успокоить. В ту ночь было решено: с волками жить — по-волчьи выть, а там видно будет.

Позже, когда Катя будет рассказывать обо всем этом чекисту, он воскликнет: «У вас железная логика разведчика. Откуда только она у вас появилась?.. Прорезалась, как зуб мудрости».

**НА НЕБОСКЛОНЕ ПОЯВИЛАСЬ  
ВЕНЕРА**

Сегодня Птицын снова встретится с Петром Максимовичем. А пока надо стянуть в один узел все нити. Их уже достаточно, чтобы начинать анализировать, сопоставлять. Сообщения «Ландыша» и оперативных

работников — богатая пища для размышления.

...В столице небольшого европейского капиталистического государства действует кем-то щедро оплачиваемый разведцентр. Не последнюю, видимо, роль в нем играет немец Карл, опытный разведчик, официально выступающий в роли физика. Эти хищники рыскали только в одном направлении — советская наука. Теперь их интересовал большой научный институт, где работает профессор Алексей Михайлович Круглов.

«Ландыш» — молодец: операция с шифровкой прошла блестяще. Чертовски сложным оказался ключ, но расшифровать все же удалось: «Любой ценой нужно раздобыть данные о последних работах профессора Круглова. Потребуйте от Венеры самых активных действий. У нее есть все возможности. Вероятно, буду в ваших краях».

Кто это — Венера?  
«Ландыш» сообщает, что у них свой человек в самом институте. Кто? Сейчас это — самое главное. Кто он?

Есть обстоятельства настораживающие: через несколько дней после беседы Птицына с Петром Максимовичем Карл покинул СССР досрочно, не пробив даже всего туристского срока. И, что самое главное, он больше не встречался с Егоровым. Почему? Теперь он, вероятно, будет искать другой путь к институтским секретам. На кого надеются? Известно, что Карл, его разведцентр связаны с работником, представляющим в Москве крупное капиталистическое государство. Известно, что они встречались здесь.

Известно, известно... А вот два неизвестных так и остаются нераскрытыми... Резидент и кто-то в институте. Кто? Главное — найти резидента. Эх, «Ландыш», «Ландыш»!.. Правда, она прислала пленку со снимком, предупредив: «Есть основания полагать, что это резидент. Координаты попытаюсь раздобыть».

Появилась еще одна ниточка, и можно за нее уцепиться. Живет в Сибири ученый, Константин Петрович, на которого у Карла есть свои виды. Да еще какие! Замахнулся широко, а рука почему-то все еще не опустилась. В чем дело? Прошло уже много времени с того дня, когда вот здесь, в этом кабинете, майор выслушал тяжкую исповедь легкомысленного человека. Низко опустив голову, боясь взглянуть в лицо Птицыну, он долго рассказывал, как сбился с пути.

**НА КРАЮ ПРОПАСТИ**

Жизнь его в небольшом южном городке сложилась с самого детства несладко. Отец — электромонтер, мать — маникюрша. Отец приходил домой всегда пьяный, любил играть в карты, являлся с какими-то темными людьми. Ночью, протрезвев, в ярости начинал бить жену. Отец бросил их, уехал на Север зашибать деньги. Мать умерла в тот день, когда сыну вручили аттестат зрелости, — это было летом 1940 года. Он остался один-одинешенек.

Костя пошел работать на завод. Руки у него были золотые — с детства приходилось мастерить. Дела шли претворительным образом. Молодому слесарю дали уже пятый разряд. Жизнь складывалась удачно. И вдруг все рушится. Война!.. На следующий же день после начала войны он был отправлен на фронт, а через три месяца появился в родном городе — здесь уже хозяйничали оккупанты — в весьма непрезентабельном виде: изодранные, замасленные брюки, кургузый пиджачишко неопределенного цвета и какие-то чоботы на ногах...

От дома, где он жил, остались развалины. Побрел на окраину, где в тихом переулке обитал Фомич, старик, когда-то посвящавший Костю в таинства слесарного искусства: «Может, там на первых порах брошу якорь». Старик ахнул, когда увидел Костю.

— Откуда ты, вояка?  
— Из окружения, батя. Думал, что уже конец. А выполз. Фомич усмехнулся.

— Нет, сынок, это не то. Не туда вылез... Если бы к своим, другое дело. А ты от немцев — к немцам. Ладно, давай устраивайся. В тесноте, да не в обиде... Найдем для тебя и здесь подходящее дело. Фронт, он везде фронт...

Вначале парень не понял, о каком фронте речь. А потом сообразил, что к чему. С месяц по-всякому Фомич проверял парня, пока решил наконец приобщить его к той горстке смельчаков, что по заданию секретарем действовала в городе.

Под Новый год, в тот день, когда подпольщики должны

были подорвать немецкий склад, Костю схватили гестаповцы. Выдал его провокатор. Парня долго и тяжело пытали. Но ничего добиться не смогли. Костя сидел в камере-одиночке в тягостном ожидании еще более изощренных пыток, а может, и самого худшего. Впрочем, худшее ли это? Мелькнула и такая мысль: уж лучше конец всему.

Однажды ночью дверь камеры с грохотом раскрылась, и на пол был брошен окровавленный человек. Он пришел в себя лишь на рассвете и поведал Косте, что провалился еще одна группа подпольщиков. Среди них и он, Михаил Пузанов (Костя где-то слышал о нем), и что провокатор действует всюю — Михаил это понял на вчерашнем допросе.

— Все пропало, друг. Все... А последняя военная сводка? Срамota. Снова наши отступают. Нет, брат, никуда не денешься, никуда от немца не сховаешься. Может, откупимся от гестапо? Чего таить? Все равно найдут и твоих и моих корешков...

Костя взревел от ярости:

— Сволочь! Ты что предлагаешь, гадюка!?

Ночью те же люди, что подбрасывали Пузанова в камеру, увезли его. А через ночь Костю снова потащили на допрос, снова били, снова требовали назвать фамилии, клички, явки. И в сотый раз Костя повторял: «Не знаю, никакого отношения к подпольной организации не имею».

— Что же, мы поможем тебе. Введите рыжего.

Ввели рыжеволосого Михаила Пузанова, а дальше все разыгрывалось по нотам. Пузанов клялся, что Костя сам предложил ему откупиться, выдав группу товарищей. Он, Пузанов, вначале сопротивлялся, а потом тоже согласился — «все равно погибать»... Костя молча смотрел на него — вначале изумленно, потом негодуя, а затем уже с презрением...

— Чего же молчишь? Раздумал? — издевался Пузанов. — Ребят из твоих десятки уже взяли. Сейчас сюда приведут, а ты упираешься.

И действительно, привели трех молодых, отчаянно смелых ребят из Костиной десятки. Они уже были «обработаны по высшему классу» и еле стояли на ногах.

— Ну что, свиньи, молчать будете или комедию играть?

Они молчали. И тогда гестаповец стукнул кулаком по столу и, тыча Костю в грудь, зарорал:

— Вот кто подтвердит... Он все про вас знает, все рассказывал.

Костя завыл от бессильной ярости:

— Не верьте им! Не сдавайтесь!..

(Продолжение следует).



НА МУХАВІЦЫ, ПАД БРЭСТАМ.

Фота Ю. Іванова.